

KANOTMIRAKLET I BENGTSFORS

I mars 1999 toppades landets löpsedlar av nyheten om Lear Corporations uppsägning av 860 anställda vid bilsättestillverkningen i Bengtsfors. Nedläggningen var ett dråpslag för den lilla bruksorten i hjärtat av Dalsland och man kastades in i en djup kris. Åren som följde präglades av frustration och ångest, men för tre år sedan hände något positivt – idén om att skapa världens största och mest kända kanotlopp.

Tidningen Paddling har besökt det nya Bengtsfors där hoppet har återvänt och frustrationen bytts mot en groende framåtanda – ett Dalslands kanotmirakel.

Text: Lars Larsson
Foto: Fredrik Fransson

I UTKANTEN AV samhället, längs väg 172 mot Gustavsfors, ligger den gamla fabrikskolossen Volvo Dalslandsverken, en trist tegelfasad med ändlösa fönsterrader. Numera ett monument över strukturomvandlingarnas konsekvenser för en bruksort som tvingades överge det gamla industrisamhället. Med regeringens hjälp lokaliserades fabriken till Bengtsfors 1965 som kompensation för den stora Sulfittfabrik som lades ned året innan. I början av 90-talet hade bilindustrin insett att det fanns pengar att spara med så kallad "outsourcing". Volvo sålde därför ut bilsättestillverkningen till den multinationella underleverantören Lear Corporation. Redan från början uppstod en kulturkrock mellan den nya amerikanska ledningen och metallfacket i Bengtsfors. Lear flyttade slutligen 1999 tillverkningen från Bengtsfors och lade ner fabriken med 860 anställda som fick gå från sina jobb.

Lear Corporations nedläggning blev startskottet för en rad negativa händelser i Bengtsfors. Ytterligare företag i branschen drogs med i fallet och förra året avvecklades Dunis tillverkning av servetter och dukar. Totalt har Bengtsfors kommun, med bara 10 000 invånare, förlorat närmare 1 500 jobb på sju år.

ANDERS BRING ÄR turistchef i Bengtsfors och det var han som från början kläckte idén till Dalsland kanotmaraton. Han förklarar att det fanns flera motiv bakom satsningen:

– Det här är eländets byggd, så det första motivet var att skapa något roligt så att invånarna skulle tycka att det är kul att det äntligen händer något positivt de kan vara stolta över. Det andra motivet var att försöka bygga

Anders Bring är turistchef i Bengtsfors.

"Det kan röra sig om 5 000-6 000 kanoter som är ute på en och samma dag under högsäsong"

upp en näringslivsorganisation kring turism. Idén var att om man kan skapa något som alla tycker är jättebra och känner att de kan ställa upp på så kan man skapa den sammanhållning bland företagen som krävs. Det tredje motivet var att skapa ett marknadsföringsinstrument för produkten kanot/kajak i Dalsland. Något som sätter medialt fokus på destinationen.

DALSLAND HAR EN lång kanottradition och har fantastiska möjligheter till paddling i sina

vidsträckt sprickdalssjöar och kanalsystem som letar sig långt in i de djupa skogarna. Kanotturismen har sedan flera decennier tillbaka legat på en konstant hög nivå och Dalsland – Nordmarken, förkortat DANO-området, som ligger inom landskapen Dalsland och Värmland anses av många ha ett av Europas finaste sjösystem för paddling.

DANO-området är också unikt i Sverige med sin välutbyggda infrastruktur. 80-talets massturism medförde ett hårt slitage på naturen och problem med missnöjda markägare. Lösningen blev att skapa iordningställda lägerplatser med vindskydd, sophantering, toaletter och tillsynsorganisation. Man är väldigt måna om att värda och bevara naturen och numera så finansierar hela denna verksamhet sig själv genom det så kallade naturvårdskortet som kostar 30 kr per natt och ger full tillgång till denna service.

– Vi noterade 80 000 övernattningar på dessa 107 lägerplatser förra året. Räkningar i alla som befinner sig i systemet kan det röra sig om 5000-6000 kanoter som är ute på en och samma dag under högsäsong, säger Anders Bring.

Det finns runt 15 kanotuthyrare i området, men utöver det finns en rad utländska operatörer från Danmark och Tyskland som tar med sig egna kanoter, guider och utrustning till området. Redan nu börjar man att titta på det angenäma problemet med att kanske införa någon form av volymbegränsningar av turister om det blir för mycket.

Den framgångsrika och betydelsefulla kanotturismen i Dalsland var sannolikt en avgörande faktor som fick både det offentliga

KANOTMIRAKLET I BENGTSEFORS

och företagen att direkt ställa sig bakom idén till Dalslands kanotmaraton när den presenterades hösten 2003. Kommunen står inför en strukturomvandling där tidigare brukskultur måste ersättas av en ny livskraftig kultur baserad på kommunens naturliga förutsättningar.

– En bilfabrik går att flytta men naturen är faktiskt en av de resurser man inte kan flytta från orten, säger Anders Bring.

NUTRE ÅR senare har man hunnit med att arrangera två mycket lyckade upplagor av maratonloppet och satsar självklart ännu hårdare i år. Själva evenemanget ägs av den lokala turistorganisationen som i dagsläget består av 46 företag. Parallellt med evenemanget Dalslands kanotmaraton driver kommunen ett EU-projekt kallat Pluskraft – affärs- och projektutveckling i Dalslands kanotmaratons kölvatten.

Crister Blüme är anställd av kommunens turismenhet som projektledare för Pluskraft och arbetar med att ta tillvara alla de positiva avknoppningar och sidoeffekter som Dalslands kanotmaraton bäddar för.

– Jag finns ju på båda ställena eftersom jag också fungerar som tävlingsledare för loppet. I min tjänstebeskrivning står att jag ska säkerställa Dalsland kanotmaraton, eftersom det är mitt verktyg som affärs- och produktutvecklare, förklarar projektledaren Crister Blüme.

FRÅN ANDRA HÅLL i landet har det avundsjukt talats om att ”det är väl ingen konst att driva evenemang med EU-pengar”, men faktum är att man i Bengtsfors och från EU-håll varit mycket tydliga med att man inte får blanda ihop loppet och projektet. Det är turistföreningen som driver och arrangerar själva loppet. Alla kostnader som har med loppet att göra tas av turistföreningen och allt som har med affärs- och produktutvecklingen tas i projektet.

Tanken är att Dalslands kanotmaraton ska fungera som ett så kallat turistiskt lokomotiv och hjälpa till att lyfta hela kommunens turistnäring. Kommunens nya marknadsföringsstrategi kretsar därför mycket kring att bygga sitt varumärke på Dalslands kanotmaraton. Kommunen har därför valt att satsa stora delar av sin marknadsföringsbudget på detta.

Strategin med att sätta mediefokus på maratonloppet har lyckats över förväntan. Flera tunga tyska tidningar har gjort stora reportage om Dalslands kanotmaraton, bland annat Die Zeit, Stern och Der Spiegel, som har en upplaga på drygt en miljon. Evenemanget är medlet för att få fokus på destinationen och inom ramen för denna strategi passar de på att presentera allt som Dalsland har att erbjuda för journalisterna och genererar därmed artiklar som innehåller mycket mer än bara kanotloppet.

Tanken är att Dalslands kanotmaraton ska fungera som ett så kallat turistiskt lokomotiv och hjälpa till att lyfta hela kommunens turistnäring. Foto: Britt-Marie Lindell

– Efter Die Zeits reportage första året ringde man upp från Sveriges turistråd i Hamburg och sa att ”det här är ju helt fantastiskt”. De bedömde att värdet på den redaktionella texten uppgick till en halv miljon kronor. Det är detta som är så viktigt ur turistperspektiv. Efter supermagasinet Sterns reportage ringde man igen från Hamburg och frågade vad vi hade gjort eftersom de hade försökt få dem att komma till Sverige i flera år, säger Anders Bring.

Helt enligt planen har det kanotfokus som skapats i Bengtsfors fått intressanta saker att hända hos nyföretagandet i kommunen.

– Tävligen är jättedyr och det är ju den som är upphovet till alltihop, men det är ändå allt det här runtomkring som är poängen med det hela, förklarar Anders Bring.

UNDER DE TVÅ åren Dalslands kanotmaraton har arrangerats har flera nya företag och

projekt etablerats i Bengtsfors med stöd av projektledaren Crister Blüme. Ett av dem är Bootshaus som planerar att flytta sin verksamhet från Mölndal till Bengtsfors. De importerar och säljer kajaker och tillbehör och planerar att starta kurs- och träningslägerverksamhet riktad mot både elit och motionärer i Bengtsfors.

Christian Dietz som äger Bootshaus kommer från Tyskland men är sedan några år bo-

satt i Sverige. Han har semestrat i Sverige varje år sedan 1993 och älskar naturen i Dalsland.

– När jag hörde om Dalslands kanotmaraton för första gången var det precis det jag gick och väntade på. Jag hade funderat på varför turismen här inte utnyttjats bättre tidigare.

Ett annat företag är Lehto Kayaks som har tagit fram en egen kajakmodell som tillverkas i Polen men säljs ifrån Bengtsfors. De sam-

arbetar också med Dykmagasinet i Karlstad och är återförsäljare av deras vättröjor och flytvästar.

Högsbygårdens fritidscenter är en gammal lägergård som har flera danska kanotklubbar uppe på träningsläger. De har också via kontakter börjat tillverka kajaker och säljer en egen sportkajakmodell som gjuts i Polen.

Även Kajakcenter i Grebbestad planerar att öppna en filial med hela sitt produktsortiment på plats för testning i Bengtsfors. Efter första årets upplaga av kanotloppet tog man fram en ny kajakmodell ”Streamliner” tillsammans med tyska Lettmann för att svara upp mot den stora efterfrågan som fanns på en snabb kajak lämpad för just Dalslands kanotmaraton.

Företaget Kayacote har börjat tillverka sittbrunnkapell i Bengtsfors. Man gör maratonkapell med dragkedja som gör att man kan låta kapellet sitta fast på kajaken under lyften och sedan bara kan kliva i och dra upp dragkedjan.

KAJAKKLINIKEN ÄRETT annat projekt man sjö-satt. Det är ett träningsläger med guldkant, som Crister beskriver det, med helpension på hotell i Bengtsfors. Det blir fem dagars hårdträning med kanotmaratonkungarna Magnus Siverbrant och Henrik Lemel.

Andra tecken på att även resten av näringslivet har anammat det här med kanotmaraton är att den lokala bilhandlaren Dalslands motor har en annonskampanj där man uppmanas att köpa en kajak och få en Golf på köpet. Hela samhället verkar sluta upp bakom kanotmaraton.

– Alla företag på orten med omnejd säger att det här är så pass kul att det här vill vi vara med och stödja. Första året var det naturligtvis tuft men nu ringer ju företagen och vill vara med och sponsra, säger Crister Blüme.

NUFÖRTIDEN HÖR MAN ofta om idrottsföreningar som har svårt att få folk att engagera sig och hjälpa till i föreningen eller ställa upp som funktionärer på evenemang. Detta verkar inte vara ett problem i Bengtsfors.

– Det har tagits emot så positivt av alla. Vi har 270 funktionärer under tävlingsdagen och totalt i hela arrangemanget ligger vi en bra bit över 300 som alla jobbar ideellt. Dessutom hör folk av sig själva och frågar om de får vara med, säger Crister Blüme.

Tidigare kunde det vara så att när en Bengtsforsbo var ute och reste och träffade folk från andra orter fick de ofta höra ”vad tråkigt det här med Lear, stackars er” eller ”jasa du bor i Bengtsfors, det kan

Crister Blüme.

KANOTMIRAKLET I BENGTSEFORS

inte vara roligt". Nu händer det istället ofta att man pratar om Dalsland kanotmaraton istället, och det är något som Bengtsforsborna känner sig stolta över.

Evenemanget är unikt på så vis att det inte finns någon kanotklubb som står bakom tävlingen. Oftast börjar man ju i andra änden, att en klubb startar en tävling som blir stor och sedan intresserar turistnäringen. I Bengtsfors är det näringen själva som tagit initiativet. Tävlingsens utveckling har lett till att intresset för paddling har exploderat bland lokalbefolkningen de senaste åren. Nu finns långt framskridna planer på att starta upp en kanotklubb i Bengtsfors med arbetsnamnet Dalslandspaddlarna.

FÖR ATT GE oss ytterligare exempel på saker som är på gång i Bengtsfors tar Crister med oss bort till gamla Volvo Dalslandsverken. Det var här allt det tråkiga började 1999 med Lears nedläggning av bilsätstillverkningen. I dag tillverkas inte längre bilsäten innanför fabriken väggarna, utan tro det eller ej – kajaker. Sedan tre år tillbaka återfinns företaget Composite Teknik i lokalerna. Deras huvudsakliga verksamhet är visserligen att tillverka bubbelbadkar och pooler åt Svedbergs, men genom Dalslands kanotmaraton väcktes idén till att göra kajaker. De kallar den Bengtsforskajaken.

– Vi hade visning av kajaken den 13 december i fjol och sålde 10 stycken på en vecka. Hittills har vi sålt 22 stycken, mest lokalt eftersom vi inte har haft någon marknadsföring, säger Micael Lindqvist som ansvarar för produktionen i företaget.

Han visar oss runt i de polyesterdoftande lokalerna och förklarar noggrant hur tillverkningsprocessen går till. Han påpekar också att Dalslands kanotmaraton är positivt för bygden och utan loppet hade inte Composite Teknik börjat med kajaktillverkning.

INNAN VI LÄMNAR Bengtsfors tar vi också en sväng förbi torget i centrum. Där sitter ett par äldre pensionerade herrar på en bänk och njuter av det vackra vädret. Trots att vi är mitt i centrum gapar flera skyltfönster tomma såsom på många andra små orter i glesbygden. Bröderna Ulf och Kurt Johansson var med redan på 60-talet då sulfittfabriken lades ner och har varit med om flera stora strukturförändringar i samhället under sin livstid. De tycker att Dalslands kanotmaraton är toppen eftersom det skapar en massa aktiviteter och gör att folk får jobb med att tillverka kanoter.

– Det är det bästa som har hänt på många år, säger Kurt med ett leende.

BUTIKSLOKALERNA STÅR TOMMA, arbetslösheten är hög och många stora problem kvarstår att lösa, men befolkningen har fått något att samlas kring och vara stolta över. Bengtsfors har fått självkänslan tillbaka. n

”Vi har 270 funktionärer under tävlingsdagen och totalt i hela arrangemanget ligger vi en bra bit över 300 som alla jobbar ideellt. Dessutom hör folk av sig själva och frågar om de får vara med.”

Crister Blüme och Anders Bring vid målplatsen i centrala Bengtsfors.

I Lears gamla lokaler tillverkas Bengtsforskajaken. Micael Lindqvist vid Composite Teknik vänder på däck av Bengtsforskajaken.

